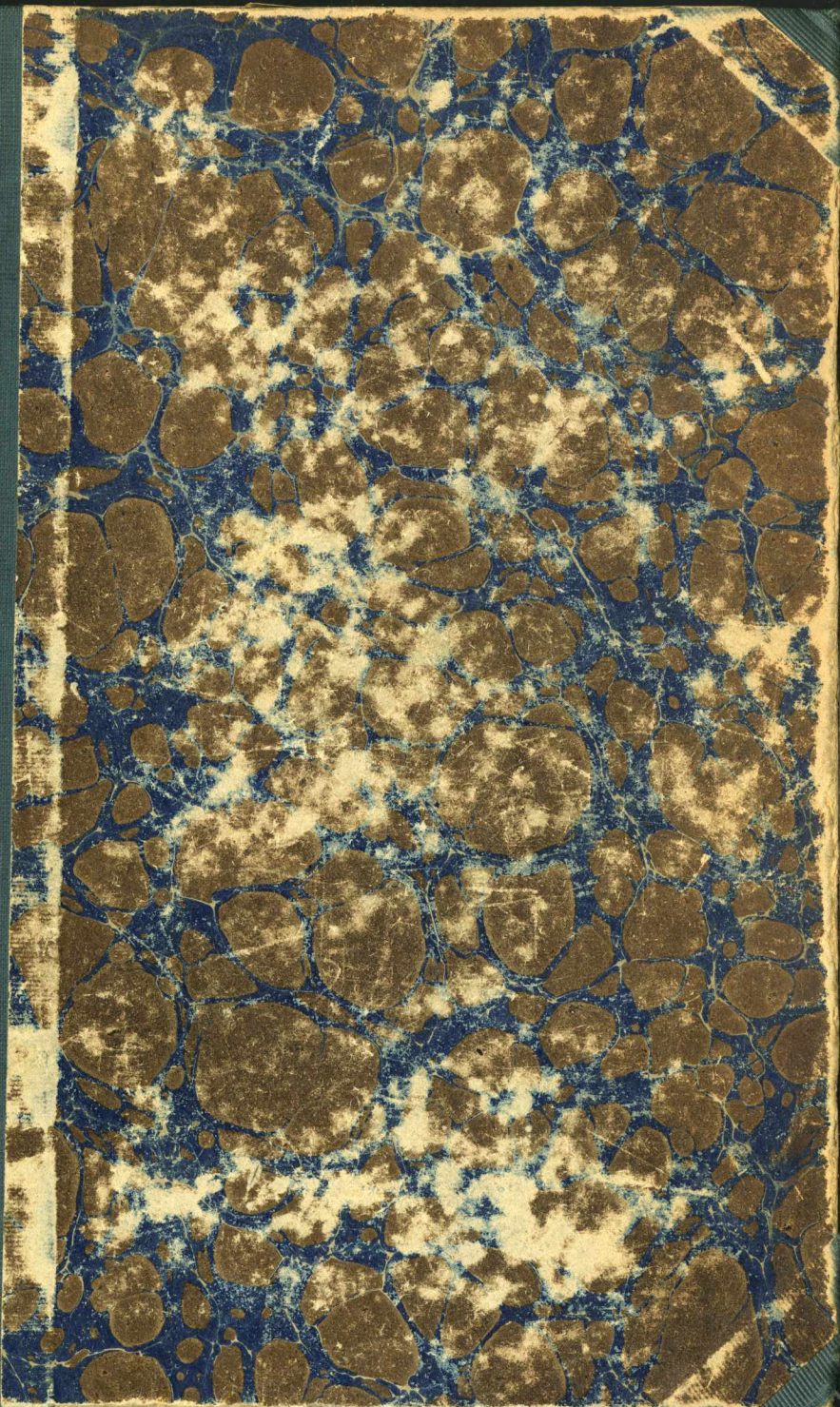

Politikai
röpiratok.

91.

7.

Gróf Ráday Gedeon,

B. Vay Béla

és

Gr. Csáky Tivadar

tartott

beszédei.

DE BALLAGI GÉZA.

Gróf Ráday Gedeon beszéde.

(jun. 3-án.)

A lehetőségig röviden kívánok nyilatkozni, mert indiscretionnak tartanám részemről, ha a tisztelt ház türelmével, hosszúra haladván a tárgyalás, visszaélnék. Szólok azért, mert küldőim ohajtását vélem teljesíteni s egyszersmind az által a tisztelt háznak és küldőimnek számolok be, hogy miért nem pártolom, miért nem szavazok a felírás mellett.

Meg vagyok győződve, hogy valamint én, úgy mindenki osztozott azon érzésben, mely kevés örömet de annál több keserűséget gerjesztett keblünkben akkor, mikor 12 évi hosszú hallgatás, türés és szenvedés után a mult év vége felé először léptünk illető megyéink teremeibe, körülnézván magunkat, hiját látva sok barátink, rokonink, társainknak, kik részint a csatamezőn hullottak el küzdve jog és törvényért, részint jog és törvény ellenére bakók által gyilkoltattak meg istentelenül, részint a muszka hatalom becődítése által leigázott s feldult hazánkból — hazájokból, hogy pusztá életüket menthessék, idegen földre voltak kénytelenek menekülni, magukkal vive a honvággy sorvasztó fájdalmát, — de hiját látták többeknek még, kik a honban maradtak, kiket az atyáskodó, de a mostohánál mostohábbban atyáskodó osztrák kormány 12 év alatt lelki, testi, és anyagi bajok által annyira megrontott, hogy ott meg nem jelenhettek, mint megannyi holt és élő tanui annak,

mily igazságtalanul, kegyetlenül bántak ez országgal, melynek az osztrák ház minden államai közt köszönhet legtöbbet, mert nem egyszer lételet tartá meg, épen azok, kik azon ürügy alatt, hogy a dynastiának csak ők a hivei, — körülhálózták az akkor még kiskoru osztrák császárt, ön piszkos hasznukat keresve csak, vagy régi irigységüknek engedve tért — s meg nem gondolva, hogy az igazságtalanság végtére is meg kell hogy buk-jék, az igazság és törvényesség előtt gyakran egyesek ügyében is, annyival inkább egy becsületes nemzet irányában, mely törvényeihez hiven ragaszkodik s magát el nem hagyja. Nemzetek életét nem évtizedek, nem évszázad után kell számítani.

Keblünkben fojtottuk el égető fájalmunkat, majdnem némán foglaltuk el a tért, mit az oct. 20-ki patens után a szuronyok nem zártak el, elfoglaltuk, nehogy a reactio anarchiát idézhessen elő, elfoglaltuk azért, hogy a két lábu pióczáktól, sáskáktól kitisztítsuk megyéinket. Csupán törvényeinkhez ragaszkodtunk, nem kívántunk mást, nem követeltünk egyebet, mint elrablott törvényeink visszaadását, kerültük a forradalom árnyékát is, épen úgy mint 1848-ban. 1849. márczius 4-kén nem mi szaggattuk és téptük széjjel a kötést. Az áldozatokért, a patakokban kiontott vérért, a milliók nyomoraiért Isten és ember előtt nem mi vagyunk felelősek.

Tizenkét évi folytonos zsarnokság, 14 az ausztriai házból származott királyok esküszentségével megerősített, de a maguk épségében soha meg nem tartott törvényeinknek az utolsó 12 év alatt minden tekintet és tartózkodás nélküli lábbal tiprása, ha lehetett volna is még a nemzetben legkisebb bizalom a tetteges kormány iránt, azt megsemmisítette. Nem maradt egyebünk, mint szent hitünk igazságos ügyünkben, és azon lelket emelő tapasztalás, hogy ha voltak is pártok az előtt az országbán, megszűntek azok, s az akkor ugynevezett conservatív párt férfiai épen úgy mint a liberalisnak hívottak, egyformán szeretik, imádják az árva hazát.

Az 1848-ki törvények, mik még most is élő és megkoronázott királyunk V. Ferdinánd által szentesítettek, az érdekegységet legnagyobb részben biztosították. Lehullottak a sorompók, a nép milliói az alkotmány sáncaiba bevételve, velünk egy sziv, egy

lélek lett, — s ki kételkedhetik azon, uraim, hogy ha 12 évig nem a nyerszerű működik, nem a bécsi civilisatorok doctorok ármánykodnak az országban, eddig a jog- és egyenlőség minden határainkon belül lakókat faj és hitkülönbség nélkül egyformán boldogít.

És ezt uraim, törvény által is kimondani mihelyt lehet, legelső kötelességünk. Érezni kell ezt Magyarországnak minden lakójának, s így ha anyagilag gyengébbek vagyunk is mint valánk évtized előtt, erkölcsileg erősebbek vagyunk. Anyagi erőnktől meg lehet, de csak meg lehet, megfoszthat egy időre a szurony, erkölcsi erőnk földi hatalom nem veheti el.

Kiadatott végre a 20-ik oct. patens, mért adatott ki, mint fogadta azt a nemzet? — mások által jobban, mint én azt tehetném, elmondattott. Kevés, nagyon kevés volt az annyi szenvedés után, de tán mégis egy reménység, hogy osztrák császár ő felsége vagy kiismerte lelkiismeretlen tanácsadóit, vagy tanácsadói általlátták, hogy egy nemzet ellen, mely törvényeihez hű és magát el nem hagyja, hiába minden ármány, minden küzdelem.

Ki merné tagadni, uraim, hogy az osztrák állam 12 év óta évről évre óriásilag süllyedt tekintélyében a külföldnek, süllyedt erkölcsileg és anyagilag határainkon belül is; erkölcsileg, mert szánandó a fejedelem veszedelem közepette és gyenge ha a százezerek szuronyainál erősebb paizsa nincs, a milliók szeretete, — de anyagilag is mert még egy évtized sem kellett, hogy adósságai háromezer milliónál többre szaporodott, mint azt képviselő társunk Lónyay Menyhért remek előadásában számokkal bebizonyította. Valóban ez volt a világon a legdrágább restaurationalis kísérlet, mi valaha történt és a roppant vesztegetés daczára a kormányon ülő doctorok, ezen országok civilisatorai, boldogítói, megbuktak minden korteseikkel egyetemben.

A 20-ik oct. patens után tehát remélhették némelyek, feltéve, hogy a patens bona fide adatott ki, hogy az ország szomorú állapota enyhülni fog, és számba véve a körülményeket, még a békés utoni kiegyezkedésre is lehetett némi kilátás. A békességet fegyverszünet szokta megelőzni. Az országgyűlés 2-ik aprilisre tüzetett ki, azt kellett tehát hinni, hogy ha valódi szándéka van a tettleges hatalomnak elhagyni a 12 év alatt követett, de magára is

veszedelmesnek bizonyult törvény és igazság elleni eljárást, ovakodni fog minden erőszakoskodástól a fegyverszünet lovagias fogalma szerint, de fájdalom itt is bizonyult, mi egykor egy más országban törtétekről oly jellemzően mondatott, mert Bécsben is 12 év alatt nem felejtettek semmit, és nem tanultak semmit. Még azt sem tanulták meg azok a Bécsben kormányzó pulya kis Talleyrandcskák, mit nagy mesterök, kinek ők kontár tanítványai, mondott, hogy a szuronyokhoz támaszkodni lehet, de a szuronyokra ülni nem.

Annak megmutatására, hogy oct. 20-ika óta a törvénytelenések egymásra halmozottak, csak néhány eljárást említek, rövid időre az oct. patens kiadása után leérkezett a főispáni utasítás, mely sokkal alkotmánytalanabb volt, mint az elhírhedett adminisztratori rendszabály, mi azonban, tisztelettel légyen megemlítve, a mostani főispánok által tekintetbe nem vétetett.

Ezt követte a januárius 16-ki diploma, mely a 20-ik oct. patens talán jóra magyarázható részét alkotmányos ellenességében megsemmisítette.

A február 26-diki diploma országunkat, ezredéves alkotmányunk daczára, Ausztriába törekedett beleolvasztani.

Fiuménak, mert Magyarországhoz törvényeink, de rokonszenvénel fogva is ragaszkodik, egy kis utczai zavargást használván ürügyül, ostromállapotbai helyezettése.

Asbóthnak törvényhatóság mellőzésével történt elfogatása s külföldre való hurczoltatása.

A Pesten történt többszöri provocatiók, mik csak derék ifjainknak, a haza reményeinek józan, de szilárd magatartásuk által hiúsítottak meg.

Egerben a nőkön elkövetett szemtelen, gyáva és nyomorult eljárást.

A Bácságban történt lettre de cachet-val veteendő elfogatások s cseh várakban való internálások, hogy még mindez elég ne legyen s csordultig teljék meg a pohár: május 1-jén Bécsben mondott trónbeszéd, melyet minden magyar megütközéssel és méltó indignációval fogadott, s mindezeknek koronájaul, mintha gunyt akarnának velünk üzni, az országgyűlés alatt a törvénytelen adónak szuronyok általi, a legbarbárabb eljárást is felülmuló erőszakos behaj-

tása; mindmeggannyi tanbizonyosság arra, hogy kibékülési jóakarát nem létezett és nem létezik, és az októberi kísérlet egy gyenge horog volt csak, mely prédát a zavarosban nem foghatván, most már mint haszontalan elvették.

A multakat, mik személyünket illették, csak elfelejthetjük, de 340 évi tapasztalást tetézve a 12 évi zsarnokság által, megtagadni, ignorálni nem lehet.

Pestbelvárosi képviselő, az általam mindég tisztelt hazafi, Deák Ferencz remek előadásának első részét, hogy mi legyen első felszólalásunk tartalma, pártolom Tisza Kálmán hozzáadásával; de a második és harmadik kérdést, hogy kihez és mi formában szóljunk, úgy, a mint a tisztelt indítványozó akarja, nem pártolhatom.

Maga a tisztelt indítványozó, de ezenkívül minden előttem szólok, nem vonták kétségbe, hogy oly állapotban, mint jelenleg, hazánk sohasem volt, a remek beszéd elején az mondatik :

„Voltak alkotmányos életünkben esetek, melyben fontos közjogi kérdésekre nézve fejedelem és nemzet egyet nem értettek, de akkor fejedelem és nemzet ugyanegy alapon állottak. „Most „alkotmányunk lényege alaptörvényeink érvénye vonatik kétségbe“ ez megczáfoltlanul mutatja a nagy különbséget a mult idők és jelen közt, és meggyőződésem szerint azon példák, mik több feliráspártoloktól előhozattak II. Mátyás, III. Károly, II. Leopold és I. Ferencz korából, jelen állapotunkkal épen nem analogok. Nem voltunk mi akkor alkotmányunktól megfosztva, az ország integritása kétségbe nem vonatott és így az említett levelek és felirások törvényes trónörökösökhöz intéztettek, oly trónörökösökhöz, kik soha törvényeinket mint trónörökösök meg nem szegték, de nem is szeghették, ha azt bár későbbben mint megkoronázott királyok teljes épségben nem tartották is meg. Mint trónörökösök, hogy mutassák meg, miszerint törvényeinket tisztelik, a törvény-engedte hat hónapi időt sem várva be, a nemzettel kiegyezkedve koronáztatták meg magokat. Nem ellenkezőt tapasztaltunk-e a 12 év alatt majdnem mindennap.

Egy tisztelt szónoktól sem hallottam, hogy a felirás jó eredményéhez még csak reményök volna is, s midőn én mindamellert tisztelen azon meggyőződésöket, hogy ők a felirással törvényeinkből semmit

sem engednek, kérem és követelem, hogy ők is vegyék illő tekintetbe a mi meggyőződésünket, kik eredményt a tapasztalások után épen nem várunk és féltékenyen ragaszkodunk törvényeinkhez, de ragaszkodunk kegyelettel alkotmányunk és törvényeink szelleméhez is.

A legnyomósabb érvvül a felírás mellett az hoztatott fel, hogy ha törésre kerül, lássa a külföld hogy azt nem mi idéztük elő.

Uraim! épen a felírást pártoló érdemes szónokok megdönthetetlenül mutatták meg tartalomdús előadásaikban a 12 évi zsarnokságot, a folytonos törvénytelenéseket s azt, hogy Ausztria többi államainak valódi érdeke azt hozza magával, hogy Magyarország törvényei és alkotmánya tökéletes épségében visszaállíttassék, hogy beszédeiket a külföld olvasva, — mert már azt senki sem fogja tagadni, hogy a magyar ügyek Európát ne érdekelnék — tudni fogja, kire vesse a követ.

Mi pedig uraim, úgy mint a sanyaru 12 év alatt, higyjünk és bizzunk szent ügyünk igazságában. Nemzetet, melynek tagjai közt különbség lehet véleményben, de mint itt e teremben is bebizonyult, a haza imadásában nem, — egy nemzetet, mely magát nem hagyja el, nem hagyhatja el isten.

Szenvedjünk egy évtizedig ha kell, és vigasztaljuk magunkat nagy költőnk szavaival s ne csüggedjünk, mert:

„Az nem lehet, hogy annyi szív hiába ontá vért,
S keservben annyi hű kebel szakadt meg a honért.“
Pártolom a határozatot.

B. Vay Béla beszéde.

Tisztelt ház!

Egy ország szeme függ rajtunk! egy ország le-szorult kebelével hallgat minden szót, mi e teremben kimondatik! — szegény hazám, úgy képzellek, mint egy hajót a viharzó tengeren, mely utolsó horgonyát veti ki, mely ha nem fog: elsodortatik a hajó a vihar vészes hullámai közé. — Ez utolsó horgony, e végső reménysugár, melyhez e hon törvényes önállása, szabadsága s anyagi jólétének békés utoni elérhetése reményét köti — e nemzetgyűlés, e jelen képviselőház. És most, midőn mi kiállva a küzdőterre, a törvény, a

jog ezredéves szablyáját készültünk felvenni, hogy megvívjunk az önkénynyel — mely, mint a százejű hydra, mindig újból és újból emeli föl fejét : látjuk, hogy nem vagyunk elegen ! látjuk, hogy országunkat kiegészítő egész részek nincsenek is képviselve ! látjuk, hogy oda jutottunk, hogy országunk integritását merték megsérteni, országunk integritását, melyet apáink drága vérökkel megvédelmeztek s melynek elvét sértetlenül fentartani nekünk is első kötelességünk. És így mondhatom, hogy mi mindaddig, a míg az országunkat kiegészítő részek meghívása által országunk integritása elismerve nem lesz : semmi fontosabb tanácskozmányba, törvényhozásba, törvényalkotásba, annál kevésbbé koronázásba nem bocsátkozhatunk ! Ez eszme, tudom, minden agyon átvillant, ez eszme, tudom, minden kebelben határozattá vált. És ebben egyértelemben lesz velünk Magyarországnak összes lakossága ; mert Magyarországot nem egy kiváltságos cast és egy pária nép : hanem egy nemzet lakja. Igen, hála az 1848-i törvényeknek, melyek által örökre eltöröltetvén a régi feudális viszonyok, s mindenkinek egyenlő politikai jogélvezet s törvény előtti egyenlőség biztosittatván : a nemes osztály magához emelte fel a régi jobbágyokat, hogy egy legyen az érdek, hogy egyformán szeressék a hazát, hogy válvetve mind napszámosok legyenek hazánk nagysága felépítésénél, szabadsága biztosításánál. — És ezt a volt jobbágyok tudják ; igen tudják, hogy őket a magyar nemesség saját jószándékából önként szabadítottta fel a robot alól ; sőt ellenére az osztrák kormánynak, — úgy hogy csak az akkori korszellemnek, az akkori trónrázkódtató eseményeknek lehet köszönni azt, hogy már az 1848-diki országgyűlés kivihette — az osztrák kormány semmi új szabad intézvényt nem pártoló politikája ellenében — a robot és dézma eltörlését. — Nem levén képes az osztrák kormány 1848-ban megakadályozni a jobbágyok ezen felszabadítását : igyekezett azt ellenünk saját hasznára fordítani. — Már 12 év mult el azóta, és még mindig próbálja az osztrák kormány a volt jobbágyssággal elhívetni azt, hogy a felszabadítást a császár adta s hogy ha az az uraktól függne, azok azt minden perczen visszavennék. — Igen, a legutóbbi időben is nem átalották az october 20-dik óta kiesapott némely jegyzők, finánczok, sőt pléhgalléros bezir-

kerek s más effélék a nép között ez alávaló rágalmat bujtogatásul használni fel; — sőt volt reá eset, hogy a nép ily bujtogatót fel- és átadott a megyének, kinek azonban az őt kísérő örök elől egy zsandár-kaszárnyába menekülni sikertülvén, — ezek által a megyének nem csak ki nem adatott, hanem mint jó polgár, ki csak kötelességét teljesítette, általuk megvédelmeztetett. — Az urbér megszüntetését tartalmazó 1848-dik IX-ik t. cz. első paragrafusa a földesurak kármentesítését a nemzeti közbecsület védpaizsa alá helyezi. A második pedig a magyar miniszteriumra bizza az országgyűlés elé terjesztendő törvényjavaslat kidolgozását; hogy a földesuraknak az eddigi urbéri tartozásokkal felérő töke-érték hiány nélkül kifizetessék. Lássuk, hogy e tekintetben is, hogy járt el az osztrák kormány. Magyar miniszteriumot nem alakított, a törvényjavaslat készítésére — országgyűlést nem hitt össze, mely elé az terjesztetnék; hanem mind ezt önkény utján intézvén el: megfertőztette e t. czikben emittett nemzeti közbecsület védpaizsát. Ugyanis, mert midőn nagysokára sikerült valakinek urbéri-váltásági papirjait kikapni: 100 valóságos pengő forintokból 100 új osztrák értékű forintot csináltak s olyat is csak 60—70-et adnak egy 100 ftosért. De nem csoda ez egy oly kormánytól, mely, mint már emlitettük, a magyar bankjegyeket minden kárpótlás nélkül beszédte és elégette, mely az önkényes kölcsönt exequálta; hiszen az urbéri-váltáság csak egy részét érdekelte az ország lakóinak, s azt is a vagyonosabbat, melyet pedig elszegényíteni neki mindig politikájában fektűt.

De ki tudná elmondani fájdalmaink, sérelmeink összegét; nem győzi írni azokat az útokor számára a történelem muzsája. Most e tekintetben előttünk fekszik a remek szerkezet, Deák F. képviselőtársunk indítványa, melyet én egész tartalmára nézve pártolok — s még csak a formára nézve kívánok pár szót szólni. Kinek és mily formában mondjuk el sérelmeinket?

Vajjon csak kikiáltásuk-e azokat a távolba? vajjon egy manifestumban nyilatkozunk-e Isten és ember előtt mindazokról, mi hazafi szívünknek fáj? Nem! mert az egy rengetegben elbangzó kiáltás volna, — nem, mert megtanulta már a magyar, hogy önnönmagára hagyatva kell küzdenie a balsorssal, — nem,

mert meggyőződünk már a felől, hogy az európai nagyhatalmak csak önérdéküket tekintik s hogy a nemzetiségi kérdéseket is csak annyiban pártolják, a mennyiben azokat saját céljaik kivitelére eszközül használhatják fel, — nem, mert nem akarnék még egy tört főni szegény számtízott hazánkfiak szívébe, kik bennünk biznak, kik bennünk remélnek, s kik a nemzetet e nyilatkozata által már a kétségbeesés örvényénél látnák állani — mely mint egy vízbefelő, minden szalmaszálhoz kapkod.

Tehát talán csak keblünkbe fojtsuk a fájdalmat? s hozunk egy határozatot? s tegyük azt le a zöld asztalra? a zöld asztalra, mely talán összerokadna a teher alatt, ha e határozatba belé tennők mindazt, a mi törvénytelen és ránk nézve sérelmes! Nem, mert nem akarnám, hogy nyilatkozatunknak e formája ürügyül használtassék fel az osztrák kormány által ellentünk akkor, midőn annak lényege ős törvényeinkhezi ragaszkodásunk lehet az, a miért ha akarják, ez országgyűlést szét is oszlatthatják. Nem! mert egy határozat fogantatás nélkül mitsem ér; s a határozatot én azon időre óhajtanám halasztatni, midőn majd Isten segedelméből azon állapotban leszünk, hogy annak fogantatását anyagi erővel is eszközözlöthetjük.

E szerint, tisztelt ház, szerény véleményem szerint jelenleg nem tehetünk egyebet, mint felírni a tényleg felettünk uralkodó hatalomnak. — Igen, a forma, melybe mindazt, mi szívtünkön fekszik, öntsük, legyen felírás. Legyen az innét egy erős hang, nem alázatos és a kérelem hangja, mint éppen most Latinovich t. k. társunk emlité, hanem egy erős hang a sértett jog- és önérdet hangja, mely helyesen irányozva s a tényleg uralkodó Felség trónjába ütödvé, ezer felé viszhangozzék. E viszhang mennydörgése nagyobb befolyással lesz a jelen uralkodó hatalomra, mint egy rideg zárt kebelből eredt pusztá határozat. E viszhang özöne eljut a testvér nemzetiségek füleihez is, s felderíti előttök a valót a testvéri szeretetet s Soloni igazságot, melylyel irántuk viseltetünk. E viszhang véghullámszásai eljutnak Európa nagyhatalmaihoz is, s meggyőzik őket a felől, hogy mi a nemzet s a tényező hatalom között megkísértettük a ki egyenlítést, mennyire az a törvényességgel s becsülettel egybe fér. — S végre, e viszhang nekem is, mint

már oly sokan mondták, megnyugtatta belsemet, lelkiismeretemet: hogy történjek bármi — oszlattassék el bármikor az országgyűlés — ha majd haza megyünk s választóink azt kérdezik, hogy miért oszlottunk szét a nélkül, hogy tívös törvényeket hoztunk volna: azt akarom nekik mondhatni, hogy „szétoszlottunk vagy szétozlattunk azért, mert legszentebb jogainkat, minden felszólamlásunk daczára sem akarták elismerni, — mert ezredéves alkotmányunkat, történelmi önállásunkat lábbal akarták tiporni, — mert azt akarták, hogy mi is mindezeket megadjuk!”

Azért is, tisztelt ház, én a felírás mellett nyilatkozván; pártolom tisztelt képviselőtársunk Deák Ferencz indítványát, úgy lényegére, tartalmára mint formájára nézve.

Gr. Csáky Tivadar beszéde.

Tisztelt ház! Őszintén bevallom, hogy midőn tegnap Bartal képviselőtársunk remek beszéde után szóláshoz hívott fel a jegyző, inkább szerettem volna más nevét hallani, mint a magamét. Nagyon is megörültem, hogy az ülés berekesztetvén, egy félnapot és egy éjet nyertem, fel akarván ezen időt arra használni, hogy előttem szóló beszéde czáfolatát fölталáljam. De bár mennyire forgattam én az eszemben ide és oda, nem akadhattam reá; nem akadhattam pedig azon egyszerű okból, mert az érdeemes szónok hatalmas beszédének mindegyik ékes szava, a fölhasznált érvek és az előadott idézések egyenesen azt bizonyítják, hogy más nem lehetséges, mint határozat. Valóban, ha a tisztelt szónok beszéde végén nem említi, hogy a fölírás mellett szavaz, mindenki azt hitte volna, hogy a határozat embere; sokan talán még most is azt hiszik, hogy roszul hallottak, — midőn a „fölírás szót“ ejtette le ajkairól.

Oly nyilatkozat tétetett e házban, melynek értelme körülbelül az, hogy azok állása könnyebb, kik a határozatot pártolják. En ezen nézetet nem osztom. A mi helyzetünk nehezebb, nehezebb pedig nem azért, mintha rettegnénk szembeszállni az ellenünk fölhozott, vagy fölhozandó érvekkel; nem azért, mintha talán nézetünk szigoru törvényeinkre fektetett alapszabályban kételkednénk, de nehezebb azért, mert a hon-

nak és e háznak legérdemesebb, legkitünőbb, legjelebb férfia véleményével kell küzdenünk.

Ez pedig — bár mennyire igazságos legyen is az ügy, a gyakorlati élet nehéz feladatainak legnehezebbike; — mindamelletts felszólalok én is — habár gyenge ujoncz — e fontos ügyben, felszólalok pedig azért, mert képviselői kötelességemnek ismerem: a jelen perczen minden tartózkodás nélkül nyíltan kimondani elveimet Tartozom ezzel enmagannak, választóimnak, és mindenekelőtt annak, kit szemeim könyezve nélkülöznek e teremben.

A beadott indítványnak első része azt tárgyalja, hogy mit mondjunk; e részben kevés észrevételünk van, a mi az indítványban be van foglalva, oly remekül van fogalmazva, hogy az ellen kifogást alig lehet tenni; a mit pedig még hozzátenni kívánnék, azt Tisza Kálmán tisztelt barátom — tüzetesen és helyesen — már kifejtette. Csak a két főtárgyat említenem tehát, melyet kifejezni mindenetre szükségesnek tartok. Az első, az elmúlt 12 év sajnós, fájdalmas, az éghez bosszuért kiáltó gyászos története. Nem akarok én asszonyos panaszra fakadni; nem akarom eljajgatni magunk előtt és magunknak újra fájdalmainkat; de akarom tudatni az egész civilisált világgal ezen, a történetben példátlan kormányrendszert, mely eltiporva legszentebb politikai és magánjogainkat, megsértve az emberiség minden törvényeit: a hóhér pallosa, vagy a zsoldosok golyói által végeztette ki legjobbainkat, rablánczokba hurczolá el e haza legjelebb fiait, elrablá szabadságunkat, alkotmányunkat, vérünket, pénzünket, de még nemzetiségünket és nyelvünket is — és még ahhoz is nyult, mit az emberek legszentebbnek ismernek: a hithez, — elrablá — mondom — mindenünket, csak becsületünket nem. És épen becsületünk parancsolja a vézskorszak fölemlítését, várja ezt tőlünk az egész világ, mely, mert chinai falakkal környezve voltunk, csak egyes magánhírek által értesülhetett helyzetünkről, és ennek valódiságáról most meggyőződést szerezni ohajt; várja ezt tőlünk az egész ország, mely reményteljesen nézett a számolás nagy napja elé, melyen képviselői által a világ színe elébe terjesztessék a zsarnokság bűnös eljárása — melyen nyíltan megmutattassék, mit szenvedett mindent e nemzet törvényes jogaiért, hogy abból elle-

neink tanulhassák, mit kész még mindent szenvedni inkább e nemzet, mint hogy azon jogokból csak egy pontot is önnönmagához hűtlenül elengedjen.

Tartozunk ezzel végtére magunknak is, hogy azon új modoru civilisátorok szavát elnémitsuk, kik oly nagyon szeretik a világban kikürtölni, miszerint mi csak elavult formákhoz ragaszkodunk, miszerint ők készítettek el minket kényszerrel alkotmány-képességre, mely alkotmánynyal kegyesen megboldogítani szándékoznak. Tartozunk végre és mindenekfölött már azért is, nehogy a történeteket hallgatásunkkal mintegy szentesítettnei látszassunk.

A második nevezetes tárgyviszonyunk a külföldhöz illetőleg, annak nem akarom mondani, rokonszenve, de bátran állítom, érdeke, Magyarország függetlensége mellett. — Valjon mi érdeke volt a külföldnek a *pragmatica sanctio* pártolására? Bizonyára nem más, mint az, hogy Magyarországnak a személyes unio által a többi osztrák tartományokkal szövetsége egy erős állammal lett alapja, mely megmentvén Európát örök időkre a török hódításoktól, képesnek látszott a kelet mindég fontosabbá váló ügyében a többi európai hatalmak akármelyikét a tulnyomó befolyásban gátolni. De Ausztria nem erős többé, sőt már alig nevezhető nagyhatalomnak. Ha tehát Európában ugyanazon érdekek állanak fen még, ugy törekedni kell arra, Ausztriát erőssé tenni. Ez pedig csak a népek kiengeztelésével történhetik, mi Magyarországra nézve megint csak függetlensége tökéletes helyreállításával eszközölhető. Csakis ily értelemben veheti a külföld ma a *pragmatica sancti*ót, másként Ausztria felbomlása után egy új erős állam felállításáról kellene gondoskodnia. Bekebelezésünket az ausztriai egységes birodalomba már azért sem engedhetné meg a külföld, mert Ausztria része levén a német szövetségnek, ebben oly tulnyomó erőt nyerne, mely az európai egyensúlyt világosan kockáztatná. Bekebelezésünk az egységes birodalomba örök időkre tönkre tenné természetes szövetségünk Némethon szabadságra és egységre czélzó minden törekvését. Némethont természetes szövetségünknek nevezem már csak azért is, mert mindkettőnk az ausztriai kormány gátol egyedül századok óta szabadságunk és függetlenségünk elérésében, illetőleg élvezetében.

E tárgyhoz többet szólni fölöslegesnek tartom, — hivatkozom azon hazafira én is, ki e házban a tekintélyek egyensúlyát fentartani képes lett volna; — hivatkozom, kimondom azon szent nevet — Teleki Lászlóra! Neve már a multnak gyászkönyvében van írva, tettei és szavai a világtörténet bírálása alá tartoznak, fel leszen jegyezve annak érczlapjain, mint egy végrendeletül visszahagyott beszédének töredéke is, melyet e házban — tudom — mindenki ismer. — Erre hivatkozom a jelen perczben. Elnémultak ugyan ajkai, de él Teleki szelleme, s ezen szellemet fogjuk és akarjuk fentartani.

A tárgyalás alatt levő indítvány másik két részét egybefoglalom, mert azokat ellenzem. A magyar trón csak a halál által üresülhet meg. Királyi lemondás a *pragmatica sanctio* fennállása óta elő nem fordult; de ha előfordult volna is, az bizonyára csak az ország tudtával és beleegyezésével történhetendett. Ezen két eset egyike sem áll jelenleg, mert V-ik Ferdinánd apostoli király most is él, a koronáról pedig le nem mondott, legalább érvényesen és a törvények értelmében nem, — ezt a hirneves indítványozó képviselő-társunk is elismeri, formahiánynak nevezik ugyan azt, én törvényellenesnek tartom, és nem szeretném: ha formának véve a dolgot, a törvényen oly könnyen ugratnánk át, mert ennek utolsó consequentiája oda vezethetne, hogy minden törvényformának tekintve, — mellőzhető. Hogy senki sem kételkedik, miszerint V-ik Ferdinánd a magyar koronáról is le akart mondani? — Ám legyen, el akarom hinni, de lehetnek olyanok is, kik még azt is kétségbevonják, hogy az osztrák császárságról önként köszönt le, — de ez akaratot itt érvül egyáltalában el nem fogadhatom. Ferencz József az october 20-ki diplomában azt mondja, hogy ősi alkotmányunkat visszaadná a kárja; a február 26-ki pátensben egyenesen arra hivatkozik, hogy a *pragmatica sanctio*t érvényesíteni akarja. Kérem azért, ha ebbeli akaratát nyilvánítja, ki hiheti, hogy azt teljesítette is? Hogy pedig magyar király csak az lehessen, a ki egyszersmind az örökös tartományok fejedelme — azt egyáltalában a *pragmatica sanctio* betű-értelméből bebizonyítottan nem látom. A *pragmatica sanctio* csak azt határozza világosan, hogy az örökség ugyanazt illette Magyarhonban is, és az örökös tartományokban. Én

ezen örökösödési jogot és igényt nem is tagadom, de hogy egy koronáról le ne lehessen mondani és másikat fentartani, ezt határozottan kimondom, — sehol sem találtam a sanctio pragmaticában. Ezen nézetem mellett szól a személyes unio bebizonyítására fölhozott azon érv is, hogy a király kiskorosága alatt más gyakorolja Magyarországon a hatalmat, más az örökös tartományokban; miért ne lehetne tehát ez az egyik koronáról való lemondás esetében épen úgy. III-ik Károly, II-ik Leopold és I-ső Ferencz példái jelen esetben, nézetem szerint, nem alkalmazhatók, mert azok először is praesuntiv trónörökösök voltak és őket egyenesen és senkit mást előttök nem illetett a korona; másodsor azzal kezdtek uralkodásukat mindhárman, hogy alkotmányunkat elismerték, illetőleg helyreállították, és hogy mindjárt eleinte kijelentették, miszerint magukat megkoronáztatni kívánják és eziránt a nemzettel értekeztek; harmadszor fennállottak a törvényes kormány organumai, melyek által érintkezni lehetett. Ez jelenleg másképp van, míg Ferencz Károly lemondása az országgyűléstől elismerve nem lesz, — addig Ferencz József császár nem is praesuntiv trónörökös. Kérdem továbbá: elfelejthetjük-e, hogy minekelőtte az apostoli koronát fejére tétetni kívánta volna, kormányja 12 évi önkény nehéz igájába fogta az országot? De ha azt el is felejténék, még sem mellőzhetjük el látni, hogy jelenleg sem ismeri el kormányja alkotmányos jogainkat, melyek szent fenntartása mellett tarthat egyedül igényt a koronára. Sőt még határozottan kijelenti, miszerint az általa szervezett alkotmányt fenntartani s ha szükséges, erővel is védeni, azaz: jogainkat el nem ismerni és ha szükséges, erővel elnyomni fogja. Továbbá a jelen kormányt csakugyan el nem ismerhetjük, nem létezik tehát még organum sem, mely által érintkezésbe tehetnők magunkat a fennálló hatalommal. Kérdem, ily eljárással szemben, mi szól a mellett, hogy törvényeink egyikét pusztá formának tekintve, mellőzve mellőzzük, annak kedvéért, ki ugyanazon törvényeink legfontosabbjait elismerni se a jelen, se a jövőben szándékozni nem látszik? — A fölrás mellett úgy hiszem a várható siker sem szól, mert ezt a mélyen tisztelt indítványozó maga sem reméli, csak azt akarja elérülni, hogy reánk ne hárittassék a szakadás felelős-

ségének egy része. De ha egy nemzet oly súlyos, évtizednél hosszabb szenvedés és letiprás után a kölcsönös szerződés oly nyílt megszegésével szemközt, ugyanazon szerződést még mindig fön akarja tartani, és csak azt kívánja, hogy a törvényszabta eljárás követtessék irányában, s még ez is megtagadtatik, kérdem, valjon ki vádolhatja azon nemzetet, hogy okot adott a szakadásra. Megtett az mindent, a mit tehetett, de hogy többet tegyen, mint önméltóságával összefér, azt még a siker árán sem kívánám elérni, mert föl kellene áldoznunk egyetlen védpaizsunkat: a törvényekhez való szoros ragaszkodásunkat, és ekkor követnők el az e házban említett öngyilkosságot. Mondott, hogy a fölírás nem kérelem, de egy souverain üzenete a másikhöz. Hogy ez állítás nem alapos, ezt ugyhiszem bebizonyítani szükségtelen, már az indítvány végzavai „legalázatosabb szolgálai“ mutatják azt; így souverain soha sem szokott souverainhez írni. Látjuk — néhány hét előtt tagadta meg Némethon egyik legkisebb tartománya nem a legalázatosabb, de csak a szolgálaja kifejezést is, Franciaország bizony csak hatalmas császára irányában. Mondatott, hogy határozatot csak akkor szoktak hozni, ha fegyvert ragadtak egymás ellen a viszátkodásban levő felek. A nemzet nem nyult ezen utolsó szomorú eszközhöz, de nyult ahoz a tényleges hatalom, nyult pedig nemcsak akkor, midön alkotmányos állásunkat idegen szuronyokkal megsemmisíté, de nyul jelenleg is, midön jogainkat mellözve, a törvénytelen adót országszerte fegyveres erővel szedi be a kizsákmányolt néptől. Az oct. 20-i diploma nem irántunki rokonszenvből, nem jogaink elismeréséből, de a külföldi viszonyok kényszere alatt a belviszonyok összeroskadása által előidézett kénytelenségből származott, azon világos szándékkal: a tett ígéreteket, ha csak lehet, meg nem tartani. Nem akarok én könnyebbiteni az oly kormány helyzetén semmit, mely viszonyai jobbúlását nem hasznunkra, de bizonyosan kárunkra fordítandja; hanem kívánom azt inkább a határozat által kényszeríteni, helyzete nehézsége által alkotmányos jogos állásunk elismerésére, vagy annak nyílt kijelentésére, hogy a szakadást ő akarja. Kívánom továbbá nyíltan a világ elébe terjeszteni helyzetünket, kimondani követeléseinket és lehetőséget nyujtani a tényleges hatalomnak a kibékülésre, melyet,

ha valóban óhajt, követeléseinket épen úgy teljesítheti a határozat, mint a fölírás útján.

— Osztom én azon véleményt, hogy a fölírást kívánók politikája nem gyáva, sőt ellenben én azt nagyon is merésznek tartom, és ugyanazért, mert feláldozni akar törvényeinkből, eltérni az eddig követett szoros ragaszkodástól épen azokhoz, s mindezt, midőn eljárásának sikerét maga sem reméli. Épen ezen okoknál fogva meg nem engedhetem, hogy azon politika, melyet én is követek, kockáztatónak mondásék. Én nem akarom kockára vetni a nép boldogságát, de inkább annak elérését biztosítani azáltal, hogy a törvényektől egy tapotnyira sem térek el. — Nem szenvedély, nem gyűlölség vezet engem, nem ismerem én sem félre küldőim érdekeit, én is ismerem azon itt többször említett jó barátot, melynek szavára hallgatok, — én is követem lelkiismeretemet, s ennek tiszta sugallatából meggyőződésemet követem, midőn a határozatot pártolom.

A „MAGYARORSZÁG” 131. száma után közölve.

DE BALLAGICEZA

